

ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ ΙΕΡΑ ΝΑΥΜΑΧΙΑ
(2011)

*Τιμή σ' εκείνους όπου στη ζωή των όρισαν και φυλάγουν Θερμοπόδες...
Κωνσταντίνος Καβάφης*

Ω, αοίδιμη ναυμαχία!
Μνήμη αιωνία ουσίας ανόθευτης, ευδώρων στενών Σαλαμίνας.
Ξεκίνημα της ιστορίας της ναυτικής, πασιφαές.*
Στου κόσμου τα πλάτη ο πρώτος ακήρατος* χρόνος.
Του κόσμου η μέγιστη νίκη·
η πιο τρανή, του φωτός του ελεύθερου· στα ξύλινα τείχη...
Κι απ' της ελιάς κλωνάρι, της ιερής,
τρυφερός βλαστός στης νίκης το δρόμο,
να φέγγει τον οινό τον άσβεστο,
στου Κυχρέα* τα στενά ειμαρμένη·
της ανδρείας, του φωτός ειμαρμένη·
της ανδρείας, του κοινού των Ελλήνων.

Των Ελλήνων, ω, δαιμόνιε νου, που τη νίκη με τέχνασμα,
εκάλεσες, στων στενών τα νερά,
του Θεμιστοκλή που κρυφίως το μήνυμα έστειλε, το απατηλό,
με τον Σίκινο*, ίσα, στον Ξέρξη:
*Σαν του ήλιου το φως θα πάψει τα νερά να φλογίζει,
και το σκοτάδι ξεχυθεί πλημμύρα στον ουρανό,
οι Έλληνες θα τρέξουν φευγιό μεγάλο και κρυφό,
απ' τα στενά, πριν έρθουν οι Πέρσες, αλαφιασμένοι να έβγουν·
να γλυτώσουν απ' του Ξέρξη το χέρι το δοξασμένο.*
Κι ως επείσθη σ' αυτό ο βασιλιάς,
τα καράβια με τρεις, τις γραμμές τους, να σαλπάρουνε διέταξε·
στα στενά να προλάβουν να έμπουν
κι αιφνιδίως στων Ελλήνων να επιπέσουν το στόλο.

Μα σαν στο άρμα του ανήλθε ο ήλιος,
και ξύπνησε φωτόλουστη η μέρα στα γαλανά νερά,
του Μαραθώνα η μνήμη και των Θερμοπυλών,
ζωντανή στις καρδιές και στο νου των Ελλήνων
που με θάρρος τον εχθρό προσμέναν,
εις στα στόματα όλων, με ψυχή, υψηχώντας, αντήχησε:
*"Ω παίδες Ελλήνων, ίτε, ελευθερούτε πατρίδ',
ελευθερούτε δε παίδας, γυναίκας, θεών τε πατρώων έδη,
θήκας τε προγόνων· νυν υπέρ πάντων αγών".*
Και ευθύς, οι εμβολισμοί ξεκινήσαν,
φωτοπλημμύριστοι, πρώτα των Αθηναίων
επί του σκότους του μαύρου του Φοινικικού·
κι ακολούθησαν κι όλοι οι άλλοι:
Αιγινήτες, Κορίνθιοι, Μεγαρείς·
Λακεδαιμόνιοι, Σικυώνιοι, Επιδαύριοι·
Αβρακιώτες, Ερετριείς, Τροιζήνιοι·
και Νάξιοι, Ερμίονες, Λευκάδιοι· Κείιοι, Στυρείς, Κυθνίοι·

κι απ' τη Μεγάλη Ελλάδα, μαζί κι οι Κροτωνιάτες!

Έλλην Λόγος, απ' τη μια·
χλιδή Περσική, απ' την άλλη, βαρβαρότητα και τυραννία.
Και δεν τους έσκιαζαν οι παφλασμοί του τρόμου,
απ' το άπειρο πλήθος των σκαφών του εχθρού!
Οι παφλασμοί του τρόμου που το αίμα παγώνει!
Δεν τους έσκιαζαν, γιατί ήσαν γενναίοι!
Έσπαζαν, οι παφλασμοί του τρόμου,
στα βροντερά και γενναία τους στήθη με ιαχή - "Ίτε παίδες"!
Τον παιάνα της αρετής που πηγή κι ηλιαχτίδα,
σε τούτη τη γη, ξεπηδά κι αναβλύζει αιώνια!
Με ψυχή λιονταρίσια, και ορμή αετού,
για το μέλλον του γένους κρατήσαν φωτεινούς ουρανούς.
Μ' ανυπέρβλητο θάρρος και τόλμη,
ως το γλαυκοπόρφυρο δείλι να 'ρθει,
τα κουπιά τους χτυπούσαν ελαύνοντας,*
και, με χάλκινα ακρόπρωρα*, τα εχθρικά τα σκαριά εμβολίζαν
κι ακροστόλια* σπάζοντας, και του εχθρού τα κουπιά,
και συντρίβοντας κι όλα του τ' άρμενα*.
Και το γέρας* το λαμπρό, το δορίκτητο*, ως τους άξιζε δρέψαν,
κι ήπιαν, ω, το κροντήρι* της νίκης!
Μαραθώνα, τη δόξα σου ορθή κι υψιμέδουσα*,
Θερμοπύλες, το δικό σας καλλίανθο κλέος,
δικαιώσαν, λαμπρύναν και στέργισαν!
Ναι, με τρόπο που δεν επιτρέπει σε κανέναν σε τούτη τη γη,
στο εξής να υστερεί, και πιο κάτω να στέκει,
απ' το ένδοξο φως που στη χώρα του Αίαντα* φέγγει!

Τώρα ξέρουμε...

Δεν πολεμάν θνητοί σε Σαλαμίνες·
ούτε απλοί στρατιώτες το δόρυ τους μπορούν να εξακοντίσουν!
Μόν' ποιητές, φιλόσοφοι και μαχητές φωτός·
και σκαπανείς του πνεύματος, Ημίθεοι και ήρωες·
γυμνασμένα κορμιά, με επιδέξια χέρια
και μια φλόγα να καίει την καρδιά: η αντρεία!
Κι αν, να μάθεις ζητάς, ταξιδιώτη στο σκαρί "ιστορία",
Σαλαμίνα, ιδού, τι σημαίνει!
Πράξη Θεία, που λέγεται Ποίηση, Σαλαμίνα, ω, πνεύμα, σημαίνει,
κι ενατένιση, διαρκής αναζήτηση:
του αιώνιου, του φωτός, του απόλυτου·
της αλήθειας αστέρι, σ' ουρανό και στη γη.
Να ποιήσεις το φως το απόλυτο, στη ζωή και με πράξεις,
Σαλαμίνα, επιπλέον, σημαίνει!

Μα, οι ροές της ιστορίας μελωδούν
Μαραθώνων, Σαλαμίνων, Πλαταιών
την ύψιστη νίκη, ως πνεύματος άθλο,
μόνο, αν, Θερμοπύλες, φωτισμένη τολμά η ψυχή!
Και να! Οι καπνοί της Αθήνας που όλη φλεγόταν,

τις ψυχές καταπίναν, τις ψυχές των Ελλήνων
που απλοί θεατές, απ' τα μέρη του Αίαντα,
των Περσών τις δηώσεις στου Θησέα τη χώρα,
και τις βέβηλες πράξεις στα ιερά της Ακρόπολης,
με το φόβο πελώριο, ανθρώπινο φόβο,
στις ψυχές να πλανάται, μοναχά εκοιτούσαν
κι αναμέναν να 'ρθει κι η δικιά τους σειρά.
Γιατί, ποιός, θα τό 'χε υπογράψει, και εγγύηση,
ποιός, θα μπορούσε να δώσει, πως ο Ξέρξης εκεί θα ηττηθεί;
Κανείς, παρά μόνο, μονάχα, της ψυχής το μελάνι!
Γι' αυτό, κι οι Σαλαμίνες, Θερμοπύλες διπλές κι αν είναι!
Για της ψυχής το θάρρος, το αστείρευτο, σαν τολμά Θερμοπύλες·
και για της νίκης της γοργοπτερούγης το καλόηχο εύδοξο άκουσμα,
που αυτάγγελτη*, γίνεται' αυτάγγελμα*,
σαν κεραυνοί αρετής κυβερνούν της καρδιάς την πυξίδα!

Και να, που πνεύμα φωτός τούτη η νίκη κάρπισε·
όχι, στου Αχιλλέα, μόνο, τη χώρα,
μα κι ακόμα πιο πέρα κι ακόμα πιο πάνω·
στην Ευρώπη που ανέμενε το φως να δεχτεί·
μα θα τό 'χανε, φευ, των Ελλήνων το ελεύθερο εκείνο το φως,
αν εκείνη η μάχη χανόταν.
Και πώς θα ερχόταν γλυκός ο καιρός,
το φως το υπέρλαμπρο να θρέψει το φέγγος του,
πατέρας του πνεύματος, μαζί και μητέρα,
σ' αυτόν τον πλανήτη, σε όλη τη γη!
Των απόγονων, όμως, του Ιάσωνα και των κουρσευτών της Τροίας,
η νίκη η καινούργια,
ν' ανθίσει, επέτρεψε, σε ετούτο το πνεύμα φωτός,
στων αιώνων το γήινο πλάτεμα.

Κι από τότε, αιώνια ο χρόνος φλοισβίζει,
πως διπλό, είν' το χρέος!
Διπλό του κόσμου ετούτου του Ελληνικού,
χρυσόδιπλο και του κόσμου ολάκερου.
Γιατί εδώ 'ταν που το πνεύμα ανέτρεψε
και για πάντα εκρήμνισε, την πορεία του σκότους.
Κι έγινε στίχος, μαζί και τραγούδι,
ο παλιός προαιώνιος όρκος - χρησμός:
*"...την πατρίδα ουκ ελάττω παραδώσω,
πλείω δε και αρείω όσης αν παραδέξωμαι..."*

Μα, ω, ουράνια Θεία δίκη που το μόχθο της ύψιστης αρετής
επιβραβεύεις, με καταξίωση και με τιμής αιώνιο κότινο, ναι!
Γιατί δεν αστράφτεις, υψιβρεμέτες*, τους κεραυνούς σου,
οδηγός να γίνεις του σήμερα, ναι!
Που λησμονεί το λαμπρό παρελθόν του,
κι αμνημόνως περί άλλων τυρβάζει!
Δεν φωτίζεις, γιατί, ξανά με το φως,
αυτό, το ανέσπερο, του Έλληνα φως,

αυτό που δε σβήνει, μα, κάπου κοιμάται,
το φως της ευθύνης, το φως της τιμής
που ανέτειλε εδώ, μα εδώ είναι; ποιος ξέρει,
ψηλά να φωτίζει και νου και καρδιές;

Ω, άκορη* Θέμις, πριν δίκην δικάσεις,
για δεξ κατά κει που φτερόκοπο στέκει
πολυμόχθως κι αείποτε, των Σαλαμινομάχων,
τιμής κι αρετής και ήθους το σθένος.
Δείξ' την ευγνωμοσύνη σου, μαζί μου κι εσύ,
για χάρη και μόνο, και μόν' προς τιμήν του,
σ' αυτό, το υπέρτατο, τ' απόλυτο φως,
που η τιμή κι η αρετή και το ήθος ορίζουν!

Κι εσείς, ω, Σαλαμινομάχοι, ω, Ημίθειοι!
Και συ, επικράτεια του Κυχρέα,
στολίδι του Σαρωνικού κι αγλάισμα των αιώνων,
ω, Σαλαμίνα!
Που σας πρέπει μνημείο παγκόσμιο, εδώ να στηθεί,
στον Πανίερο Δήμο του κόσμου!
Μνημείο μνήμης και τιμής, στους νεκρούς –
Υπόσχεση τόλμης κι αρετής, σ' αυτούς που θα έρθουν·
λευτεριάς παρακαταθήκη ιερή,
να φωτίζει απ' την Κυνόσουρα* τους αιώνες!

Ω, Σαλαμινομάχοι! Ω, Σαλαμίνα! Αγαλλιάστε!
Κοντά είναι η ώρα, που ο παλμός της περήφανης νίκης,
θα σαλπίζει ξανά, μες στο σκότος ελπίδα,
να σταλάξει το φως μέσα εκεί στις ψυχές,
κι ο δαυλός σας, να δείξει το δρόμο.
Και πυρφόρες σαν θά 'ναι και πάλι οι καρδιές,
ν' αναστήσουν τη μνήμη του χρέους·
νά 'ν' ολόρτη, στο χρόνο, εδώ:
Μέγα Τέμενος, λαμπρό των Ελλήνων
και για σένα, ω, ανθρωπότη!
Τώρα, δέστε! Να εδώ που η Μάνα,
η Αιγαιοπελαγίτισσα Μάνα, σαλπίζει τον όρθρο των καιρών!
Για σένα Ελλάδα, για σε Οικουμένη!
Σηκώστε τ' άρμπουρα*, σηκώστε τα!
Σηκώστε τ' άρμπουρα και τις καρδιές!
Άιντε παιδιά, να σηκώσουμε την Ελλάδα!
Η σάλπιγγα σήμανε. Για νέες Σαλαμίνες!
Ίτε, ω, του Πνεύματος Πόθοι! Ίτε, ω, παίδες Ελλήνων!!

Ιωάννης Παναγάκος

Έπαινος Διεθνούς Λογοτεχνικού Διαγωνισμού Δήμου Σαλαμίνας, σε συνεργασία με τον Διεθνή Πολιτιστικό Οργανισμό Σαλαμίνας «Το Καφενείο των Ιδεών» με θέμα «Ναυμαχία Σαλαμίνας».

.....
Αίας (Αίας ο Τελαμώνιος): μυθικός βασιλιάς της Σαλαμίνας.

ακήρατος: καθαρός, αμόλυντος, παρθένος.

άκορη: χωρίς κόρη οφθαλμού, τυφλή.

ακρόπρωρο: η γλυπτή ανθρωπόμορφη διακοσμητική παράσταση που στόλιζε παλαιότερα την πλώρη των πλοίων.

ακροστόλια: Στολίδια στις πλώρες των παλιών караβιών.

άρμενα: τα όργανα και τα εξαρτήματα που έχει ένα πλεούμενο.

άρμπουρο: το κατάρτι πλοίου.

αυτάγγελτος: αυτός που αναγγέλλει τον εαυτό του.

γέρας: βραβείο, έπαθλο.

δορίκτητος: που έχει κυριευτεί με το δόρυ, δηλαδή με πόλεμο.

ελαύνω: πλέω, κωπηλατώ, επιτίθεμαι, κατευθύνω, κινώ, οδηγώ, πηγαίνω.

κροντήρι: πήλινο κανάτι για νερό ή ξύλινο δοχείο κρασιού.

Κονόσουρα: χερσόνησος στην ανατολική Σαλαμίνα (=ουρά σκύλου).

Κοχρέας: Ο πρώτος μυθικός βασιλιάς της Σαλαμίνας.

πασιφαής: αυτός που λάμπει σε όλους.

Σίκινος: Ο παιδαγωγός των παιδιών του Θεμιστοκλή τον οποίο έστειλε ο Θεμιστοκλής στους Πέρσες στρατηγούς ν' αναγγείλει ότι οι Έλληνες που ήταν στη Σαλαμίνα σκοπεύουν να φύγουν κρυφά κατά τη διάρκεια της νύχτας και ότι ο περσικός στόλος έπρεπε αμέσως να τους περικυκλώσει και να τους επιτεθεί για να τους καταστρέψει.

υψιβρεμέτης: που βροντάει ψηλά, (επίθετο του Δία).

υψιμέδων: αυτός που κυβερνά στα ύψη (επίθετο του Δία).